

MIR DE MOLLET: UN SENYOR FEUDAL DEL SEGLE XII

Jaume Vilaginés Segura

Si el lector ho recorda, en el primer número de les «Notes Històriques» vàrem observar els trets socials més característics del Mollet del segle XII¹. A través del capbreu episcopal que es conserva d'aquella època vam poder apropar-nos a la vida molletenca d'aquells moments tan remots (gairebé en l'albada del nostre poble). Doncs bé, el present article pretén continuar aquella explicació. Les raons són prou evidents: a la curiositat per la història més llunyana, s'afegeix l'interès per imaginar-nos com es vivia aleshores; això és, conèixer les relacions entre els homes, la forma de sobreviure, els mitjans tècnics, etc. Per altra banda, l'abundant documentació que tenim de Mollet sobre aquelles dates (més de quaranta documents del segle XII) ens permet reconstruir la història social de la població, també com a paradigma d'interpretacions generals.

Partirem del document ja comentat, el capbreu episcopal, i l'aprofitarem per explicar la biografia d'un personatge que hi apareix marginalment, en Mir de Mollet², individu que ens servirà per analitzar un sector social interessantíssim de la plena Edat Mitja catalana: la petita noblesa.

La família

Dèiem que «intuïm com en el poble vivia un sector de població que restava lliure de lligams, del qual en formava part l'esmentat *Miro de Molleto*»³. I associàvem aquest personatge a la pagesia lliure de dependències senyorials. En realitat, la resta de documentació de

què disposem ens defineix Mir de Mollet com el membre d'una família força important, durant l'època en què ens movem, a la nostra població.

Efectivament, ell i la seva família van formar part d'un sector social, els membres del qual, en el decurs dels segles XI i XII, pugnaven per incorporar-se al grup dels privilegiats de la societat del moment.

Mir tenia dos germans més, Guillem i Bernat; també ambdós portaven el cognom Mollet. Ells van ser la primera generació que va adoptar aquest cognom. El seu pare es deia Mir Ricolf i sabem que era mort l'any 1142, ja que en el testament d'Arbert, feudal de Parets, consta que aquest posseïa un feu que tenia pels fills de Mir Ricolf, ja mort («*ipsum feuum quod abebat per filios Mironis Riculfi, olim defuncti*») ⁴. Coneixem que Mir Ricolf tenia com a possessió més important un alou, en el qual destacava un molí («*alodium nostrum proprium... cum molendinum...*»), a Mollet («*in parrochia de moled*»). El molí el va cedir al bisbe l'any 1126 amb el dret d'usufructuar-lo mentre visqués ⁵. En el mateix document de donació explica com el molí li va venir del seu pare. Podem considerar, doncs, que el nucli patrimonial de la família el formaven aquests béns esmentats, ja que l'any 1180, quan el seu fill Bernat va cedir totes les possessions que tenia la família al bisbat, tornen a ser citats ⁶.

No sabem quina era la genealogia de Mir Ricolf, encara que podem deduir que, si posseïa béns a *uiladzir* (Parets), com sembla ser, tingués relació amb els antics feudataris d'aquesta localitat ⁷.

No obstant, el que interessa més no és tant l'origen de la família, com el seu paper durant el segle XII. La importància de Mir i els seus germans, queda palesa en l'abundant presència de les seves persones en diversos documents com a testimonis. De la mateixa manera que el seu pare, que era freqüentment cridat com àrbitre o testimoni ⁸, Mir i Bernat apareixen en testaments de personatges de certa nissaga; com en la darrera voluntat de Pere de Lliçà (1169), en el qual, fins i tot Mir consta com a marmessor del darrer desig del testador, mentre que el seu germà signa com a testimoni ⁹. Pere de Lliçà era un senyor feudal, el nucli dels seus béns es trobava al castell de Lliçà («*kastrum de Licano*») i gaudia de l'arnès propi dels feudals: cavall («*equo*»), armadura («*guarnidonem*») i armes («*armis*»); fins i tot tenia un escuder o armer («*Raimundo armigero meo*»). Malauradament no ens ha arribat ni el testament de Mir, ni el del seu germà Bernat, amb els quals podríem conèixer més bé el rang social dels esmentats, però ens podem fer una idea a partir del testament de Pere de Lliçà, al grup social del qual hi devien pertànyer també Mir i Bernat.

Com Pere i els altres senyors feudals del Vallès, els fills de Mir Ricolf posseïen vassalls, als quals cedien béns territorials (feus) a canvi de sotmetiment i fidelitat. Arbert, un petit feudal de Parets («milites») reconeix, en testar, que gaudia d'un feu a «*uilla Azir*» —Parets— que tenia dels fills de Mir Ricolf ¹⁰.

Tot això permet d'identificar el grup social de Mir i els seus germans, el qual el podríem definir com la petita noblesa. Però pel que sembla, ni Mir ni Bernat es varen conformar amb la seva situació, adoptant una actitud ambiciosa, típica del sector social al qual pertanyien. Per a millorar el seu «status» van utilitzar un dels sistemes més sovintejats per aquest grup: el matrimoni. Mir va lograr casar-se amb Guillema, filla de Bernat de Manlleu, la qual cosa el va obligar a posar a disposició del seu sogre tots els seus béns («*omnia mea alodia*») ¹¹. Aquestes noces van implicar un ascens social per a Mir. En canvi, Bernat no va reeixir en el seu matrimoni. No sabem perquè, la mare i el germà de l'esposa de Bernat, anomenada Adelaida, rebutjaren el matrimoni, desconeixem si ja celebrat. La família d'Adelaida era els Castellbisbal, de noble nissaga ¹².

Els fills de Mir Ricolf també van ascendir a recer d'altres més poderosos, fent-se vassalls i rebent feus, com el que gaudia Mir a Palou ¹³, cedit per Bernat de Belloc. D'aquesta manera s'inserien en el complicat entramat social de la noblesa feudal, tenint vassalls i alhora essent vassalls d'altri.

L'església

Sembla que dels tres germans, el que feia les funcions d'hereu era Mir, que apareix sempre com el més actiu. No obstant l'herència de Mir Ricolf va passar ensems a tots els fills, seguint una tradició, pel que fa a l'herència, força antiga. Això sorprèn, en un moment en què comença a imposar-se el costum de deixar el gruix patrimonial al primogènit. Mir degué morir entre 1170 i 1180. Aleshores el patrimoni passà a Bernat, aparentment el més petit i darrer supervivent dels germans. En aquest darrer any, un document deixa entreveure que Bernat és l'únic que queda ¹⁴. En el mateix, es fa vassall del bisbat, cedint tot el patrimoni familiar com a possessió episcopal. La donació l'explica com una forma de remissió dels pecats comesos per ell i la seva família, inclòs el seu pare («*pater meus, miro ricolfi, et frates mei... dederunt multa dampna in possessionibus... quas episcopus... habet in mollet*»). Segons sembla, la família de Mir Ricolf es caracteritzà pel comportament típic de la petita noblesa militar, usurpant i abusant dels béns eclesiàstics; en el nostre cas la topada potser es feia

inevitable donat que el senyor de gran part de Mollet era el bisbe. Probablement Mir i la seva família exerciren el mateix domini il·lícit sobre la població que anteriorment realitzaren Pere Ramon i el seu germà Berenguer Ramon, la qual cosa aquests reconeixeren l'any 1122 ¹⁵.

De tota manera, hi havia també una altra raó per a la donació. Bernat tractà de normalitzar el domini sobre el patrimoni familiar després de la mort de Mir, el qual, degut al pacte establert en el seu sponsalici, passà primer a Bernat de Manlleu i després, per voluntat d'aquest, al bisbat ¹⁶. Cedint la propietat del patrimoni, encara que reservant-se l'usdefruit com a vassall, Bernat restablia a la legalitat una situació irregular. D'aquesta manera obtenia, alhora, la protecció espiritual i material d'un senyor poderós, hegemònic a Mollet.

El nom

Queda un tema per tractar, dintre de la gran varietat que ens permet l'apassionant història de la família de Mir. Es tracta del cognom. El cognom que van usar Mir i els seus germans té una òbvia vinculació amb la població ¹⁷ on es situaven els seus béns patrimonials. Això era normal dintre del sector social en el qual hem inclòs a la família de Mir. La majoria de la noblesa europea adopta, entorn d'aquesta època, durant el segle XII, un «*cognomen*» associat amb un topònim significatiu, normalment un castell. Així apareixeran els Montcada o els Castellvell a Catalunya. També dintre de la petita noblesa passa el mateix, encara que no sempre es pot agafar el nom d'un castell (seria el cas de Pere de Lliçà); aleshores es pren el nom de la vila o poble on s'exerceix el domini. Així al Vallès Oriental tenim constància d'un *Bernardi de Camposenteges*, *Guadallus Gilabertus de Plegamanus*, *Guillermus Raimundus de Oronciana* (Sta. Eulàlia de Ronsana) ¹⁸, entre molts altres exemples.

El fet de l'aparició del cognom és general per a tota l'aristocràcia, tan per a la petita com per a l'alta noblesa. Es tractava de crear un signe (els altres apareixeran més tard: blasons i armes) que enforteixi i identifiqui un llinatge, amb la voluntat que aquest arrel i es perpetui. El canvi en la forma d'anomenar-se els homes és només un aspecte extern de les transformacions que, en els costums, en la concepció de l'herència i en els comportaments socials, es van produint; alguns d'aquests nous hàbits els hem pogut veure en l'exemple del nostre poble. Queda per una altra ocasió la continuació de la història.

-
1. «Comentari al Capbreu de Mollet de l'1144» a *Notes Històriques de Mollet del Vallès*, núm. 1 (Mollet), 1987, pàgs. 19 a 24.
 2. «*Habet super uillam de Molleto ad ipsum ledonem campos V... et affrontat... in alodio Mironis de Molleto*». Arxiu Catedral de Barcelona (ACB), Lib. Ant., vol. IV, doc. 461 (1144).
 3. «*Comentari al Capbreu...*», pàg. 23.
 4. RIUS I SERRA, J. *Cartulario de Sant Cugat (CSC)*, vol. III, doc. núm. 945, pàgs. 126-127.
 5. ACB Lib. Ant., vol. IV, fol. 196, doc. 450.
 6. ACB Lib. Ant., vol. IV, fol. 197, doc. 453.
 7. «*Villa Litoris*», després «*Vila Azir*» són topònims de Parets de difícil identificació. Allà hi arrelaren els membres d'una família de feudals durant el segle XI. Vegeu VILAGINÈS, J. *La transició al feudalisme. Un cas original: el Vallès Oriental a Estudis de Granollers i el Vallès Oriental*. núm. 2 monogràfic, 1988, pàgs. 98-99.
 8. Per exemple, l'any 1122, Mir Ricolf apareix com a àrbitre, juntament amb altres personatges, per dirimir una reclamació del monestir de Sant Cugat feta contra un habitant de Parets, Esteve Vidal. La reunió es va fer a un turó («*in ipsa serra*») entre Gallecs i *Buada* (?). CSC vol. III, doc. 862, pàgs. 59-60.
 9. CSC vol. III, doc. 1071, pàgs. 232-233.
 10. Vegeu nota 4.
 11. ACB Lib. Ant., vol. IV, fol. 196, doc. 455 (1170).
 12. ACB Lib. Ant., vol. IV, fol. 199, doc. 459 (1178).
 13. Vegeu nota 11.
 14. Vegeu nota 6.
 15. ACB Lib. Ant., vol. IV, fol. 195, doc. 449.
 16. ACB Lib. Ant., vol. IV, fol. 198, doc. 454 (1178).
 17. No només vull referir-me al nom del poble sinó també a l'existència d'una masia actual que conserva el nom de Can Mollet. Caldria investigar la possible relació.
 18. Els exemples són extrets de CSC vol. III, doc. 1071, pàgs. 232-233 i CSC vol. III, doc. 862, pàgs. 59-60.